

PRIESTER DR. ALPHONS ARIËNS
IN HAAKSBERGEN periode 1894-
1901

initiatiefnemer van

**N.V. WEVERIJ “DE EENDRACHT”
TE HAAKSBERGEN**

Historische Kring Haaksbergen
Waar het verleden verder leeft

Ariëns Eendracht

priester, inspirator, denker en doener

Een roerig hoofdstuk uit de arbeidersbeweging herleeft

Priester Dr. Alphons Ariëns is een der grote voormannen van de Nederlandse vakbeweging. In 1894 richt hij in Haaksbergen een fabriek op volgens de principes van het arbeiders zelfbestuur. Daarmee biedt hij ontslagen katholieke textielarbeiders en hun gezinnen nieuwe bestaanszekerheid. Deze expositie 'Ariëns & Eendracht' belicht alle relevante aspecten: de ontwikkeling van de arbeidersbeweging, de persoon van Ariëns en het experiment met De Eendracht.

DOOR HET VOLK
VOOR HET VOLK
TOT GOD
P. DR. ALPH. ARIËNS
19-10

academicus
& vakbondsleider
positie van de
Twentse arbeider
voorlopers
& tijdgenoten
organisator van de
r.k. emancipatie
productie-coöperatie
De Eendracht

www.historischekringhaaksbergen.nl

Jeugdijaren en Priester- en doctoraal opleidingen 1860-1885

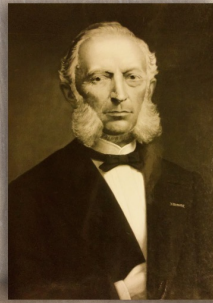
Geboren in advocatengezin in
Utrecht.

Priester opleiding genoten op het
seminarie Rolduc in Kerkrade

Doctoraal studie op het
grootseminarie Rijsenburg in
Driebergen.

**In Rome studeerde hij filosofie en
rechtsgeleerdheid.**

Naar eigen zeggen is in Rome zijn
persoonlijkheid gevormd door o.a.
zich te verdiepen in sociale
vraagstukken en bezoeken aan o.a.
arbeiders in de zwavelmijnen en
marmergroeven.

Ariëns en Italië

Ariëns beperkte zich niet alleen tot de studie en de bezienswaardigheden van Rome,

Hij bezocht onder andere ook:

- De volkswijken van Rome

- Leven en werken van St. Franciscus van Assisi.

Hij zag de uitbuiting van de arbeiders in:

- de marmergroeven van Carrara
- de zwavelmijnen van Sicilië

- Het levenswerk van Don Bosco in Turijn.

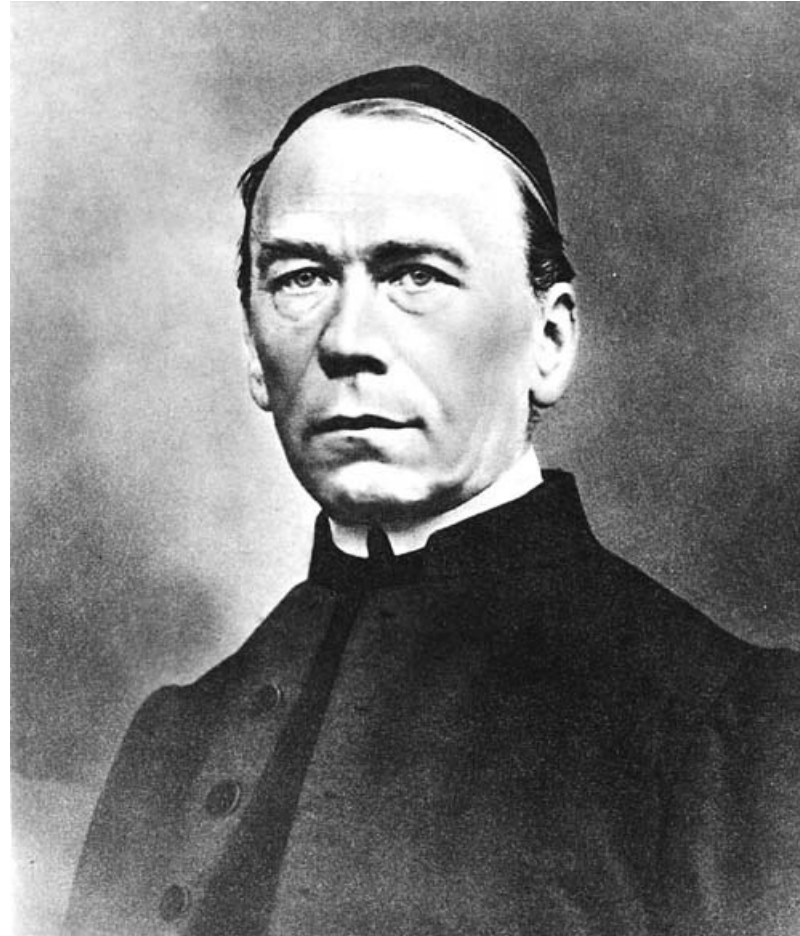

Priester Adolph Kolping (1813 - 1865)

Hij veroordeelde de slechte sociale leefomstandigheden. In 1849 stichtte hij in Keulen de eerste **gezellenvereniging**.

Deze verenigingen exploiteerden huizen, die aan de rondtrekkende jongeren een vakopleiding) en een thuis moesten bieden. Deze jonge handwerkslieden konden zich ontwikkelen op het gebied van hun vak, de politiek en het geloof. De gezellenverenigingen werden de basis van het internationale **Kolpingwerk**. Het kent in Duitsland nog altijd een grote verspreiding.

Ariëns werd aanhanger van het gedachtengoed

Oude Markt hoek Langestraat met Pastorie en oude St. Jacobuskerk

Enschede had in 1886 nog geen 10.000 inwoners. De fabrieksschoorstenen leggen een grijze deken over de stad.

Woonomstandigheden in de Krim:
slechte behuizing, slechte hygiëne, ondervoeding, te lange werktijden, lage lonen, kindersterfte, kinderarbeid, drankverslaving en ..... geen uitzicht op verbetering.

Ferdinand Domela Nieuwenhuis (1846 –1919)

Predikant en socialistisch voorman

Hij kwam door zijn werk in contact met sociale problemen. Daardoor verloor hij zijn geloof en legde hij zijn ambt neer.

Hij **bekeerde zich tot het socialisme** en geldt als een van de oprichters van de socialistische beweging in Nederland.

Zijn hele verdere leven streed hij tegen wat hij noemde 'de vijf K's':

Kerk, Koning, Kapitaal, Kazerne en Kroeg.

Ook voor het vroege socialisme in Twente is Domela Nieuwenhuis van groot belang geweest.

De arbeiders moeten het zelf doen door zich te verenigen door aaneensluiting en bundeling van krachten.

- **Vereniging**

- 1889 oprichting van de R.K. Arbeidersvereniging Sint-Joseph en in 1891 de vakbond van de R.K. Twentsche Fabrieksarbeidersbond.

- **uitbouw**

- van het kader “De Kern” van voorvechters van arbeidersrechten,
  - stichting van eigen gebouwen zoals Tivoli en Concordia
  - het vakbondsbladblad (‘De Katholieke Werkman’, vanaf 1893),
  - ondersteuningsfondsen (een eigen spaarkas en verzekeringen)
  - woningbouw door stichten van een eigen woningbouw corporatie
  - cultureel (muziek, toneel, bibliotheek)

- **nationaal – internationaal – federatief** (samen met protestanten)

Textielstakingen in Twente rond de eeuwwisseling

De stakingen in Enschede en andere Twentse plaatsen
ondervinden veel sympathie in en buiten Twente.

De Volksbanier van 31 januari 1895

Artikel over het met succes starten

van de productie van Weverij De Eendracht

waar 20 van de ontslagen werklieden

al werk hebben gevonden

Vierde Jaargang. 190. Donderdag 31 Januari. Ao. 1895.

DE VOLKSBANIER.

ORGAAN VOOR DE LEDEN VAN DEN NED. R. K. VOLKSBOND.

Voor God en Kerk voor Vorst en Land.	Int. Instituut Soc. Geschiedenis Amsterdam	HOOFDREDACTEUR: W. C. J. PASSTOORS.	Alleen wie de vrijheid van anderen lief heeft is zelf de vrijheid waard.
---	--	--	--

Dit Blad verschijnt Wekelijks.

Prijs per nummer 3 Cents. Abonnement bij vooruitbetaling:	Stukken de Redactie betreffende te adresseren:	Prijs der Advertentiën 10 cent per regel. Voor Bondsleden 5 cents per regel. Administratie-Bureau:
--	--	--

Fliak zoo!

De Katholieke Werkman deelt mede dat van de ontslagen wevers te Haaksbergen reeds een twintigtal aan het werk zijn in de eigen weverij, die ingericht is in het voormalige vereenigingslokaal en welke reeds zoo goed als klaar is. „Lustig klossen de spoelen heen en weer — zoo zegt het blad — die de katoenen en linnen draden tot schoone halflinnen weefsels van allerlei soort, of stevige pillows samenvoegen. Verschillende handelaars hebben een gunstig oordeel over de geleverde proefstukken afgegeven en de prijsnotering zeer billijk gevonden.” Dit is het beste bewijs dat de heeren Jordaan niet bij de waarheid waren, toen ze beweerden, dat bijna al de door hen ontslagenen minder geschikte arbeiders waren.

Locaal, directie en administratie zijn gratis en de wevers vergenoegen zich met een gemiddeld loon van f 5.50 per week.

Wij wenschen deze vereeniging verder een spoedig succes toe, opdat weldra ook betere loonen voor de arbeiders zullen kunnen betaald worden en het doet ons waarlijk genoegen, ook het onze te hebben mogen bijdragen om deze onderneming mogelijk te maken.

Voor het overige bevelen we haar zeer aan in de begunstiging van hen, die de producten dezer onderneming kunnen plaatsen.

STATUTEN

DER

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

Weverij „De Eendracht”

TE

HAAKSBERGEN.

DRUKKERIJ. — G. BRUGGEMAN. — OLDENZAAL.

STATUTEN

DER

Naamlooze Vennootschap:

Weverij „De Eendracht”,

TE

HAAKSBERGEN.

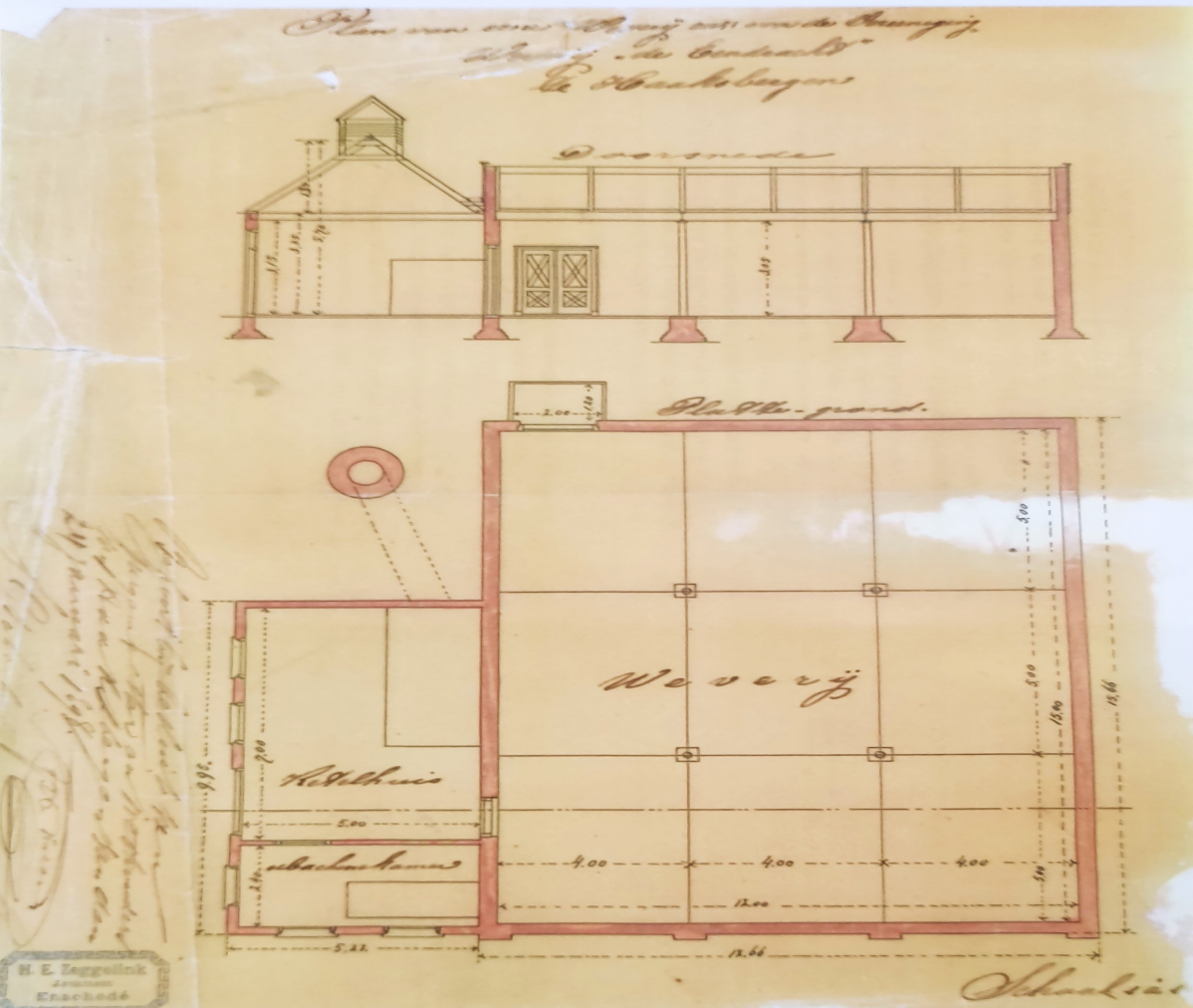
Voor ons GERARD JORDENS, notaris in het arrondissement Almelo, ter standplaats Enschedé, in tegenwoordigheid der beide nagenoemde getuigen, compareerden:

1. JOHANNES WILHELMUS EYSSING, zonder beroep, wonende te Enschedé, voor zich en in hoedanigheid van gemachtigde van GERARDUS ENSINK, rentenier, wonende te Nijmegen, blijkens onderhandsche volmacht van den zevenden dezer;
2. GERRIT BRUGGEMAN, drukker en uitgever, wonende te Oldenzaal, en
3. BERNARDUS SLOTMAN, wever, wonende te Haaksbergen, voor zich en in hoedanigheid van gemachtigde van HERMANUS SLOT, GERARDUS TEN VOORDE en GERHARDUS ORDELMANS, wevers aldaar, blijkens onderhandsche volmacht van den zevenden dezer.

Notitie uit 1897 bij aanvraag bouwvergunning
uitbreiding De Eendracht met ketelhuis en
schoorsteen

*Omgeving behorende bij de aanvraag om
vergunning het bouwen en oprichten van
eene weverij met ketelhuis en machinekamer
voor de verbouwing "De Eendracht"
te Haaksbergen.*

*Het hoofdgebouw zal dienen voor weverij van
ketenen en linnenstoffen enz: en is van
vondgeend 1½ steens muurwerk en met
schietak waarin ventilatiekokers, eveneens
in de buitenmuren ventilatiekokers met klappen.
Het hoofdgebouw is aangebouwd een
ketelhuis met machinekamer.*

*De weverij zal gedreven worden met eene
stoommachine van tien paardekracht en
een ketel van twaalf paardekracht.*

*Het plan der schoorsteen is een ronde
schoorsteen en 17 el hoogte hoog.*

*Genoemd gebouw is gelegen op een perceel
te Haaksbergen kadastraal bekend als
Sectie 7 N° 2015*

Haaksbergen 17. December 1897.

*Dirck van
A. J. van Veen*

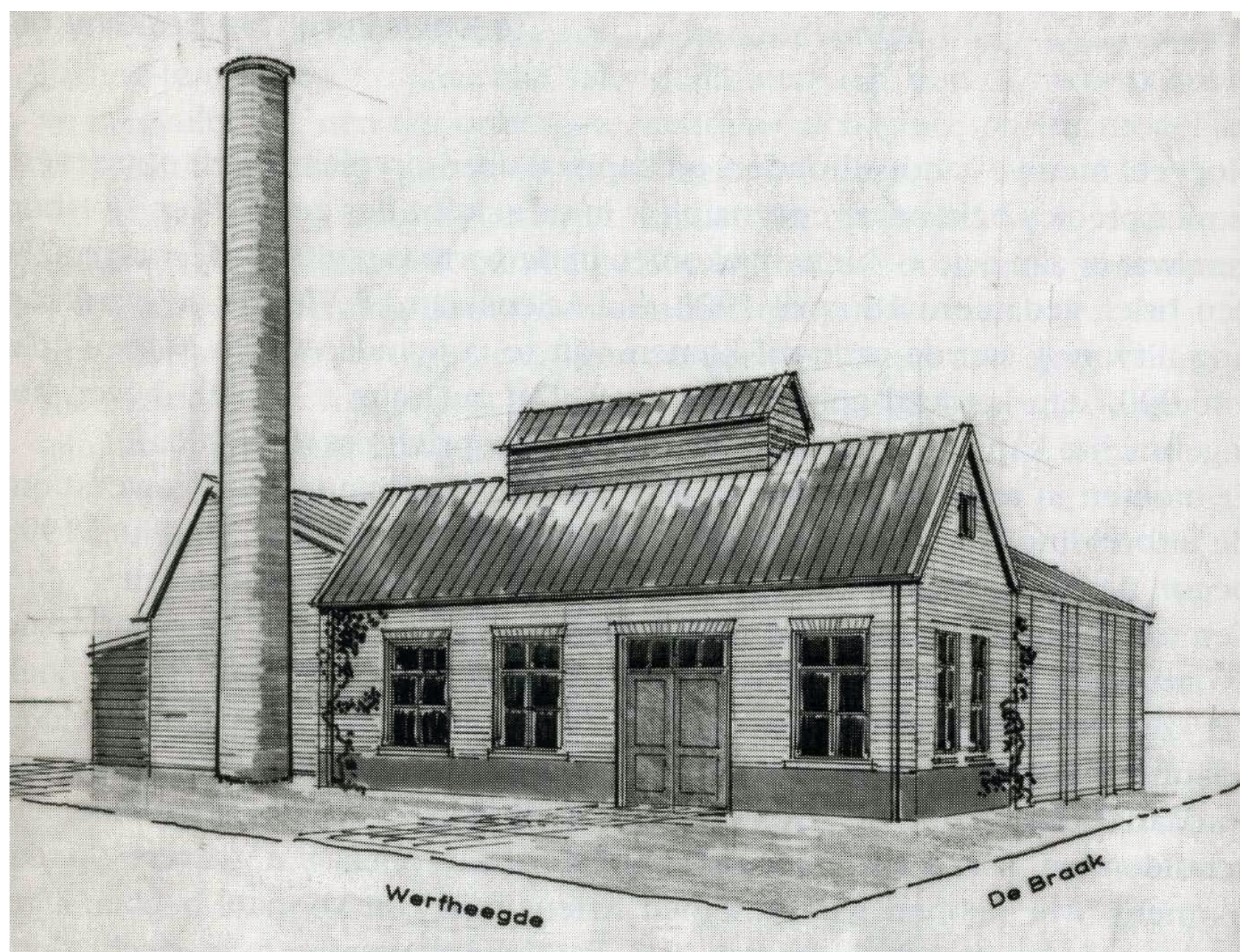
*Beoord. bij besluit van Gemeente
verhandeld ten Haaksbergen
op 24 Januari 1898.*

*J. D. van
A. J. van Veen*

NV Weverij De Eendracht voor ontslagen fabrieksarbeiders in Haaksbergen

Situatie na uitbreiding 1897

Eindbalans Weverij De Eendracht 1901 na verkoop bezittingen onroerende en roerende zaken, de in voorraad zijnde grondstoffen, voorraad fabricaat en kleine activa.

Het tekort bedraagt fl. 4766,37.

Om dit bedrag te voldoen moet Ariëns o.a. ook zijn gouden miskelk verkopen om .

Haaksbergen, den 15 Dec 1901

Weverij „De Eendracht,”
Haaksbergen.

Afschrift Balans na de verkoop
der fabriek

Activa			Passiva	
Werktuigen, Meubilair, Machines, Gebouwen			Rentend-Voorschot kapitaal	31960 —
• Grond	16000	—	Rentelooz —	2400 —
Reparatie-deelen (machines)	170	40	Hypotheek	3587 52
Lusballage	236	91	Accepten (nog te betalen)	9711 85
Kas (al contanten)	3	829	Personen (voor saldo schuld)	15347 62 9
Fabricaat (voorradig goed)	34482	92		
Grondstoffen (in voorraad)	6897	86		
Onkosten (voor. Steenkolen enz)	448	71		
Tekort	4766	37		
	163006	99 7		163006 99 7

Aldus opgemaakt per 1 November 1901

Mijnheer.
afschrift.

Ingevolge Uw verlange zend ik U bovenstaand

Hoogachtend
Uw v. Dienaar
A. J. ten Hagen

Balans verkoop 15 Dec 1901

Aankondiging van
publieke veiling op 2 sept 1909
alle onroerende zaken van
stoomweverij "De Eendracht"

Notaris TEN CATE te Haaksbergen

zal **Woensdag 18 Augustus** bij inzate
en **Donderdag 2 September 1909** bij
toeslag, telkens 's middags 12 uur, in »DE
MORIAAN« aldaar,

publiek verkoopen :

eene Stoomweverij

met spoelierij, machineka-
mer, ketelhuis, schoorsteen,
pakhuizen met magazijnen,
loodsen en terreinen, :=:

gelegen te HAAKSBERGEN, groot 41 aren ;
grootendeels in 1905 gebouwd, gunstig ge-
legen op ongeveer 3 minuten van 't station
aldaar ; te veilen in de hierna vermelde per-
ceelen en op de aldaar aangegeven wijze
en voorwaarden.

Typ. VAN DEN BROEK & ADOLFS. Haaksbergen.

Historische Kring Haaksbergen
Waar het verleden verder leeft

Pastoor St. Willibrord parochie Steenderen 1901-1908

Pastoor te Maarssen 1908 - 1926

Vakorganisatie en Drankbestrijding.

REDE

GEHOUDEN OP HET

R. K. Vakcongres te Utrecht,

2 Augustus 1908

DOOR

Dr. ALPH. ARIËNS.

UITGAVE VAN
HET SECRETARIAAT VAN SOBRIËTAS,
MAASTRICHT.

Historische Kring Haaksbergen

Sobriëtas – Matigheid drankgebruik met ideaal van geheelonthouding

- De door Ariëns in 1895 opgerichte vereniging tegen drankmisbruik “**Sobriëtas**” kweekt kader dat zich later ook inzet voor o.a.
- vrouwenemancipatie (“vrouwen maken de zeden”)
- Katholieke lectuurvoorziening (Geert Grote Genootschap G.G.G.)
- missiepropaganda (leerstoel Missiekunde aan K.U. Nijmegen)
- kweekschool voor missionarissen
- Sobriëtas uitbreiden tot ‘De Nieuwe Richting’ tegen **uitwassen** op het gebied van snoeperij, roken van sigaren en sigaretten, het hoeden van goede zeden bij bioscoopbezoek sportbeoefening en dans.

ARIENS
PRIESTER

